ZVEZA POTROŠNIKOV SLOVENIJE

Komentarji k predlogu

Zakona o dostopnosti in uporabi plačilnih sredstev (ZDUPS)

Pripombe v okviru javne razprave — posredovano prek portala E-demokracija, 15. april 2026

Naslovnik:	Ministrstvo za finance, Republika Slovenija
Organizacija:	Zveza potrošnikov Slovenije (ZPS)
Predpis:	ZDUPS — EVA 2026-1611-0028
Datum:	15. april 2026
Kontakt:	info@zps.si | www.zps.si

1. Uvod

Zveza potrošnikov Slovenije (ZPS) pozdravlja predlog Zakona o dostopnosti in uporabi plačilnih sredstev (ZDUPS) kot prvi resni zakonodajni korak k uresničevanju ustavne pravice do gotovine, ki jo je Državni zbor uzakonil novembra 2025. Predlog naslavlja vprašanja, ki so za potrošnike bistvenega pomena: dostop do gotovine, zagotavljanje elektronskih plačilnih možnosti in ohranitev bazičnih bančnih storitev po vsej državi.
Kljub temu pa ugotavljamo, da predlog vsebuje več rešitev, ki so nejasne, premalo zavezujoče ali pa ustvarjajo pravne sive cone, ki bi v praksi škodovale potrošnikom. V nadaljevanju zato podajamo strukturirane komentarje kot osnovo za konstruktivni dialog z zakonodajalcem.

2. Pozitivne rešitve zakona z vidika potrošnikov

Predlog vsebuje več konkretnih, dobrodošlih novosti:

☑ Izbira apoenov na bankomatu (6. člen)

Skladno s predlogom zakona, bo imel potrošnik pravico do izbire apoenov pri dvigu. ZPS tovrstno rešitev podpira, saj potrošnikom pomembno olajša vsakdanje življenje, hkrati pa lahko pomaga tudi pri upravljanju gospodinjskega / osebnega proračuna in nadzora lastne finančne porabe.

☑ Geografska pokritost z bankomati in poslovalnicami (6. in 7. člen)

ZPS tudi posebej pozdravlja uvedbo zahtev po geografski dostopnosti gotovine in merljivih kriterijih te dostopnosti.

☑ Brezplačni dvigi na bankomatih (8. člen)

Zakon določa, da je do pet dvigov ali pologov bankovcev na bankomatu katere koli kreditne institucije mesečno za potrošnika brezplačnih. To je sistemska odprava prakse zaračunavanja nadomestil za dvige na „tujih“ bankomatih, ki velja tudi za lastnike bankomatov, ki niso banke. Novost ocenjujemo kot eno najpomembnejših konkretnih pridobitev zakona.

☑ **Brezplačni dvigi in pologi bankovcev v poslovalnicah (8. člen)**

Dvigi in pologi bankovcev v poslovalnici katere koli kreditne institucije so za potrošnika vedno brezplačni, brez številčne omejitve. To zagotavlja osnovno dostopnost storitve brez finančnih ovir, kar je še posebej pomembno za starejše in ranljive skupine, ki jim je poslovanje z gotovino še vedno bistvenega pomena.

☑ **Obvezna možnost elektronskega plačila pri vseh ponudnikih (10. člen)**

Na ZPS smo mnenja, da mora imeti potrošnik izbiro – tudi pri izbiri plačilnega sredstva. Zato pozdravljamo predlog, da bo moral vsak ponudnik blaga ali storitev sprejeti vsaj eno elektronsko plačilno sredstvo. S tem zakon sistemsko odpravlja situacijo, v kateri potrošnik pri blagajni ostane brez možnosti plačila s kartico. Hkrati zakon zahteva jasno obvestilo o sprejemanih plačilnih sredstvih na vhodu in pri blagajni.

3. Pomanjkljivosti in slabosti predloga

Izpostaviti želimo tudi pomanjkljivosti predloga, ki bodo po našem mnenju v praksi škodovale potrošnikom ali omogočale obhajanje zakonskih obveznosti:

✗ **Izjeme od obveznega sprejemanja plačil v gotovini niso dovolj jasno opredeljene – 2. tč. 1 odstavka 4. člena**

Ponudnik mora pri poslovanju z gotovino z njo tudi razpolagati (tudi z drobižem), visoke vrednosti bankovcev pa omeji že 1. tč. tega odstavka (100 EUR ali več). Če bo sprejet zakon s tako oblikovano določbo, se trgovci ne bodo potrudil, da bi priskrbeli dovolj drobiža za običajno poslovanje.

Predlog Uredbe o evrobankovcih in evrokovancih kot zakonitem plačilnem sredstvu v 5. členu (Izjeme od načela obveznega sprejemanja eurobankovcev in eurokovancev) to ureja natančneje:

1. Z odstopanjem od člena 4(2) ima prejemnik plačila pravico zavrniti eurobankovce in eurokovance v katerem koli od naslednjih primerov:
(a) kadar se zavrnejo v dobri veri in kadar taka zavrnitev temelji na legitimnih in začasnih razlogih v skladu z načelom sorazmernosti glede na konkretne okoliščine, na katere prejemnik plačila ne more vplivati;

Za namene uporabe odstavka 1 lahko taki legitimni razlogi vključujejo:
ii. v izjemnih primerih, če v trenutku, ko je v plačilo predložena gotovina, podjetje nima na voljo drobiža za vračilo, ali če podjetju zaradi tega plačila ne bi ostalo dovolj drobiža za nadaljnje izvajanje njegovega običajnega vsakodnevnega poslovanja.

Zato **predlagamo**, da se 2. tč. 1. odstavka 4. člena spremeni na način, da se poudari izjemnost situacije:
Ponudnik blaga ali storitev ne sme vnaprej splošno izključiti ali omejiti sprejemanja gotovine kot plačilnega sredstva. Plačilo z gotovino lahko zavrne le izjemoma, če ravna v dobri veri in zavrnitev temelji na začasnih, legitimnih in objektivnih razlogih, na katere ne more vplivati, ter je sorazmerna glede na konkretne okoliščine primera. Šteje se zlasti, da so taki razlogi podani, če ponudnik v trenutku predložitve gotovine nima na voljo ustreznega drobiža za vračilo ali če bi zaradi sprejema takega plačila razpolagal z nezadostno količino drobiža za nemoteno izvajanje svojega običajnega vsakodnevnega poslovanja. Razlogi za zavrnitev iz prejšnjega stavka se razlagajo ozko.

✗ Stari prodajni avtomati so trajno izvzeti (4. člen, točka 4)

Predlog zakona predvideva, da so prodajni avtomati, ki so bili „v uporabi na dan uveljavitve tega zakona“, trajno in brezpogojno izvzeti iz obveznosti sprejemanja gotovine. To pomeni, da bo stanje na parkirkiščih, avtomatiziranih bencinskih črpalkah in prodajnih mestih v primerjavi z danes lahko ostalo nespremenjeno vse dokler podjetja prostovoljno ne zamenjajo naprav, kar pa seveda lahko traja tudi 5 let in več. Na ZPS menimo, da bi zakon moral predvideti jasno definirano prehodno obdobje za prilagoditev.

✗ Prag 1.000 prebivalcev ne zaščiti razpršenih podeželskih območij (6. člen)

Zakon predvideva bankomat le v naseljih z več kot 1.000 prebivalci. Manjše vasi — pogosto poseljene s starejšimi prebivalci, ki so najbolj odvisni od gotovine — nimajo zagotovljene pokritosti. Slovenija ima (po oceni) več 2.800 naselij z med 200 in 999 prebivalci, ki so geografsko oddaljena od večjega kraja. V njih živi (po ocenah) približno 300.000 prebivalcev (15% Slovencev). Čeprav lahko razumemo ekonomsko logiko opisanega pristopa, pa menimo, da bodo bolj ruralni kraji (ki so pogosto naseljeni z najbolj ranljivim delom prebivalstva z vidika finančne vključenosti in digitalnih spretnosti) ostali najmanj zaščiteni.

✗ Omejitev brezplačnih dvigov kovancev je prenizka (8. člen, odst. 3)

Brezplačni polog ali dvig kovancev v poslovalnici je omejen na dva pologa in dva dviga mesečno ter do 50 kovancev na transakcijo. Ta omejitev je po mnenju ZPS postavljena prenizko, predvsem za potrošnike iz najbolj ranljivih skupin (kot so npr. starejši potrošniki), ki redno poslujejo z drobižem ali zbirajo kovance za plačila. V praksi bodo ti potrošniki prisiljeni plačevati nadomestila za osnovno bančno storitev, ki je po duhu ustavne pravice do gotovine ne bi smeli.

✗ Prag 10.000 € ni vezan na register ali preverjanje (11. člen)

Ponudniki z manj kot 10.000 € letnega prometa so izvzeti iz obveznosti sprejemanja elektronskih plačil. Kriterij ni vezan na noben javni register ali obvezno razkritje pri blagajni. Potrošnik torej ne bo mogel vedeti vnaprej, ali lahko ponudnik uveljavlja izjemo ali ne. S tem je potrošniku onemogočeno, da izbere ponudnika glede na ponujene možnosti plačila oziroma se primerno pripravi (s seboj vzame gotovino). Predlagamo, da – enako kot pri spejemanju elektronskih plačilnih sredstev - zakon zahteva vsaj obvezno obvestilo o sprejemu izključno gotovine na vhodu posamezne lokacije prodajnega mesta in pri blagajni, kjer potrošnik izvede plačilo.

✗ Postopek uveljavljanja je predolg in brez pritožbene pravice končnega uporabnika - potrošnika (14. člen)

14. člen predvideva predolg, večstopenjski postopek: letna analiza BS → nadzorniški pismo vsem bankam → medsebojno usklajevanje (pri čemer je rok omejen zgolj navzdol, tj vsaj 30 dni, ne pa tudi navzgor) → pregled poročila → novo pismo (+ vsaj 30 dni) → odredba z rokom vsaj 3 mesecev. Celoten postopek se tako lahko brez težav raztegne prek bistveno enega leta — v vsem tem času pa potrošniki ostajajo brez bankomata. Posebej poudarjamo tudi, da potrošniki, kot uporabniki in primarni ciljni segment zakonodajnih rešitev, niso predvideni kot stranka v postopku, nimajo pritožbene pravice, niti ne morejo sami sprožiti aktivnosti, ki jih predvideva zakon.

✗ Predloga prehodna obdobja za prilagoditev - 22. člen

Menimo, da so prehodna obdobja za prilagoditev predolga, predlagamo, da se ti roki skrajšajo na polovico:

(1) Kreditna institucija prilagodi bankomat na način, da potrošnik lahko izbere apoene, v ~~enem letu~~ **v šestih mesecih** od uveljavitve tega zakona.
(2) Poslovalnica kreditne institucije in druga poslovalnica svoje poslovanje prilagodi na način, da potrošnik lahko opravi osnovne bančne storitve, v ~~šestih~~ **treh** mesecih od uveljavitve tega zakona.
(3) Ponudnik blaga ali storitev na prodajnem mestu omogoči sprejemanje vsaj enega od elektronskih plačilnih sredstev v ~~šestih~~ **treh** mesecih od uveljavitve tega zakona.

4. Zaključek

Zveza potrošnikov Slovenije ocenjuje predlog ZDUPS kot pravi in nujen korak v pravo smer. Podpiramo zakonsko krepitev možnosti izbire potrošnikov med gotovinskimi in negotovinskimi plačilnimi sredstvi ter operacionalizacijo dostopnosti do gotovine, ki je zaradi zmanjševanja gotovinskih točk v zadnjih letih vse bolj omejena.

Ob tem pa izpostavljamo, da med dobrimi nameni in učinkovito zaščito v praksi obstaja razkorak, ki pa ga je mogoče premostiti z nekaj bistvenimi spremembami predloga zakona.
Posebej poudarjamo tri spremembe predloga zakona, ki se nam zdijo ključne za učinkovito zakonodajno ureditev področja:

- Potrošnik mora imeti pravno pot za aktivno sprožitev nadzornega postopka pri Banki Slovenije.
- Skrajšanje postopka ugotavljanja neskladnosti dejanskega stanja z zahtevami zakona po 14. členu oziroma definicija maksimalnih (namesto minimalnih) rokov za posamezno aktivnost v postopku.
- Geografska zaščita mora ustrezno vključevati tudi ruralna območja pod 1.000 prebivalci z dodatnimi kriteriji razdalje.

ZPS je pripravljena na sodelovanje v strokovnih razpravah in nudi pomoč pri pripravi potrošniško utemeljenih sprememb zakonskega besedila.

Zveza potrošnikov Slovenije
Ljubljana, 15. april 2026
zps@zps.si | www.zps.si